

TVEDESTRAND KOMMUNE

Handlingsplan 2017-2020

15.11.2016

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
1	
INNLEDNING	2 - 3
2	
UTVIKLING I FOLKETALL OG AREIDSMARKED	4 - 5
• Folketallsutvikling	
• Arbeidsmarked	
3	
HOVEDMÅLSETNING, HOVEDSTRATEGI OG HOVED-	
SATSINGSOMRÅDER	6 – 7
• Hovedmålsetning	
• Hovedstrategi	
• Hovedsatsingsområder	
4	
KOMMUNALT UTGIFTSNIVÅ OG KOSTRA-	
SAMMENLIGNINGER	8 - 13
• Sammenligninger	
• KOSTRA-tall 2015	
• Hovedstrategi for kommunalt utgiftsnivå	
5	
HANDLINGSPLANENS TILTAKSDEL	14

1. Innledning

Kommunestyret har i forbindelse med utarbeidelse av planstrategien for 2012-16 vedtatt at det skal utarbeides et selvstendig dokument; Handlingsplan for 4 år, d.v.s. nå for 2017-2020. Frem til 2013 har handlingsplanen vært en noe "uklar" del av budsjett og økonomiplanen. Plan- og bygningsloven har følgende bestemmelser i § 11-1 vedrørende handlingsplanen:

"Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 44 kan inngå i handlingsdelen."

Handlingsplanen skal ta utgangspunkt i vedtatt kommuneplan, samfunnsdel 2011-23, og avklare hvilke tiltak som skal gjennomføres i perioden 2017-20 ("Slik gjør vi det"). Hovedfokus i vedtatt samfunnsdel er videreutvikling av bokommunen Tvedestrand og hvilke grep som er viktige i planperioden, jfr. kapittel 6. Dette hovedfokus, sammen med visjonen for kommunen; *Aktiv hverdag, trygg fremtid*, gir de tiltakene som fremkommer under begrepet "slik gjør vi det" i vedtatt samfunnsdel kapittel 7-17 (fokusområder).

Handlingsplanen vil være en selvstendig plan som gir hovedprioriteringer og føringer for m.a. budsjett- og økonomiplanarbeidet, og hva som skal prioriteres de neste 4 årene innenfor vedtatte ressursrammer. Etter plan- og bygningslovens § 11-4 skal utkast til handlingsplan legges ut til offentlig høring i minst 30 dager før den vedtas. Den skal også sendes til statlige og regionale organer.

Det legges opp til at endelig utkast til handlingsplan for 2017-2020 vedtas av kommunestyret i desember 2016.

Utkast til handlingsplan for 2017-2020 er utarbeidet med utgangspunkt i vedtatt til handlingsplan for 2016-2019, og vedtatt budsjett for 2016 og økonomiplan for 2016-2019, men med oppdaterte KOSTRA-tall for 2015.

I utkast til handlingsplan har rådmannen lagt mest vekt på å få frem hva som er kommunens utfordringer de neste 4 årene gjennom følgende punkter:

1. Hovedmålsetning
2. Hovedstrategi
3. Hovedsatsningsområder

Det er i dette utkastet til handlingsplan mindre grad av fokus på alle de tiltakene som ligger i vedtatt Kommuneplan for 2011-2023, da mange av disse er gjennomført og under gjennomføring, samt at flere av dem til en viss grad er «gått ut på dato».

Etter rådmannens vurdering gjorde kommunestyret i desember 2015 ved behandling av handlingsplan, økonomiplan og budsjett et strategisk og historisk veivalg ved å velge "utviklingsalternativet". Det er dette alternativet som er lagt til grunn for utkast til handlingsplan for 2017-2020.

Etter desember 2015 er kommunen kommet på Robek-lista, noe som vil medføre ytterligere fokus på stram prioritering og økonomistyring, samt at kommunen bygger opp økonomisk buffer i fremtidige budsjetter og økonomiplaner. Dette ligger også som tydelige føringer i vedtatt økonomiplan for 2016-2019. Dette må gjennomføres ved *lokale tiltak*. Det kan ikke forventes noen særlig "drahjelp" fra staten, heller det motsatte, slik inntektssystemet til kommunene er bygd opp fra 2017. Noe "drahjelp" vil kommunen nok få for å komme ut av Robek-listen i form

av økte skjønnsmidler en kortere periode. Det forutsetter at kommunen har utarbeidet en realistisk og forpliktende plan som fylkesmannen kan godkjenne. Denne planen legges normalt som en del av økonomiplanen.

Utkast til handlingsplan datert 01.09.2016 ble førstegangsbehandlet av kommunestyre den 13.09.16, som sak nr. 119/16. Kommunestyret gjorde slikt vedtak:

*Tvedestrand kommunestyre vedtar å legge ut utkast datert 01.09.16 til Handlingsplan for 2017-2020 til offentlig høring i 30 dager, jfr. plan- og bygningslovens § 11-4.
Utkast til handlingsplan for 2017-2020 legges grunn for rådmannens arbeid med budsjett for 2017 og økonomiplan for 2017-2020.
Handlingsplanen tas opp til endelig behandling samtidig med behandlingen av budsjett for 2017 og økonomiplan for 2017-2020 i kommunestyrets møte i desember 2016.*

Utkast til handlingsplan har vært lagt ut på offentlig høring på kommunens nettside med høringsfrist til den 28.11.2016.

Det er gjort mindre justeringer og tilføyelser i kapittel 3 med utgangspunkt i det som er lagt inn i rådmannens forslag til budsjett for 2017 og økonomiplan 2017-2020. Kapittel 6, vedlegget som omhandlet kommuneproposisjonen for 2017, er nå tatt ut av handlingsplanen. Det vises til nærmere omtale i utkast til budsjett og økonomiplan vedrørende punkt om statsbudsjettet for 2017, som erstatter det som ble beskrevet under kapittel 6.

Tvedestrand den 15.11.2016

Jarle Bjørn Hanken
Rådmann

Øyvind Johannesen
Ass. rådmann

2. Utvikling i folketall og arbeidsmarked

Folketallsutvikling

Folketallsutviklingen gir indikatorer på vekstkraft og utvikling i lokalsamfunnet. Kommunens frie inntekter, skatt og rammeoverføringer, bygger i stor grad på utviklingen i folketall og sammensetning, samt beregnet utgiftsbehov, målt opp landet som helhet. Størrelsen på skatt og rammeoverføringer bestemmes ellers i stor grad av Stortinget, samt utviklingen i folketallet og samlede skatteinntekter på landsbasis.

Folketallet pr. 1.1. de 10 siste årene viser følgende utvikling for Tvedestrand:

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Folketall pr. 1.1.	5838	5822	5874	5939	5939	5969	6019	6064	6059	6048	6014
Folketilvekst i året	-16	52	65	0	30	50	45	-5	-11	-34	?

Folketallet i Tvedestrand har hatt en positiv utvikling i perioden 2007-2012, men en nedgang i perioden 2013-2015. Pr. 01.07.2016 er det oppgang på 49 personer, slik at folketallet nå har kommet opp på 6063. Det er en økning på 0,8 %. Økningen skyldes netto innflytting på 56 personer. På landsbasis har økningen i folketallet 1. halvår 2016 vært på om lag 0,4 %.

I den siste 10 årsperioden, fra 2006 til 2015 har befolkningsutvikling innenfor de ulike aldersgruppene vært følgende for Tvedestrand:

År	0-5 år	6-15 år	16-19 år	20-66 år	67-79 år	80 år +
2006	358	764	318	3486	568	328
2015	376	711	308	3559	756	304
Økning	18	-53	-10	73	188	-24
Økning %	5,0 %	-6,9 %	-3,1 %	2,1 %	33,1 %	-7,3 %

Det har vært en markant økning i aldersgruppen 67-79 år, særlig de 5 siste årene. Økningen de 5 siste årene har vært på 187 personer i denne aldersgruppen. Aldersgruppen 6-19 år har hatt en klar nedgang. Det samme gjelder aldersgruppen 80 år +. Aldersgruppen 0-5 år har hatt en gledelig oppgang i 10 års perioden. Den yrkesaktive delen av befolkningen har hatt en svak vekst i perioden.

Veksten i folketallet i kommunen vurdert opp mot veksten på landsbasis viser helt tydelig at Tvedestrand har en vesentlig lavere vekst enn landet og fylket. I 2014 var veksten på landsbasis 1,1 % og i fylket på 0,9 %, mens den var – 0,2 % for kommunen. Denne utviklingen har forsterket seg i 2015.

Prognose fra 2012 viser følgende folketallsfremskriving fra 2012 – 2040:

År	2012	2040	Vekst antall
Lav vekst	6019	6466	447
Mellom vekst	6019	7268	1249
Høy vekst	6019	8439	2420

De ulike prognosene for kommunen viser at mye av veksten vil komme i *aldersgruppen 67-79 år* de nærmeste årene.

Befolkningsutviklingen i Tvedestrand kontra landet slår negativt ut for kommunens frie inntekter (skatt og rammeoverføringer). Anslagsvis får kommunen reelt redusert sine frie inntekter med *om lag 1-2 mill. kroner hvert år* som følge av svakere vekst i innbyggertallet enn landet. Dette blir da

et årlig effektiviseringskrav som må tas høyde for i hvert budsjettår. Den positive utviklingen i 1. halvår 2016 for befolkningsutviklingen i kommunen kontra landet, kan muligens gi en positiv effekt på de frie inntektene til kommunen i 2017.

Arbeidsmarked

Arbeidsmarkedet lokalt, regionalt og på landsbasis kan relativt raskt påvirke kommunens situasjon og økonomi. Økende arbeidsledighet kan gi redusert skattevekst og mer press på sosiale tjenester, eventuelt også økt utflytting fra kommunen. Norge og vår region har hatt et rimelig stabilt arbeidsmarked med lav arbeidsledighet målt opp mot resten av Europa frem til 2013, men fra 2015 har arbeidsledigheten steget. Det betyr at landet nå har en høy arbeidsledighet. Kommunen har de siste 3 årene hatt en høy arbeidsledighet om lag som nivået for fylket og noe over.

Arbeidsledigheten har ligget på om lag følgende i de 6 siste årene pr. årsskiftet:

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tvedestrand	4,3 %	3,2 %	4,0 %	4,0 %	4,1 %	5,4 %
Aust-Agder	4,0 %	3,5 %	3,6 %	4,0 %	3,7 %	4,7 %
Landet	3,1 %	2,8 %	2,5 %	2,6 %	3,1 %	3,4 %

Oversikten viser at arbeidsledigheten i Tvedestrand ligger over nivået på landsbasis og fylket, og utviklingen fra 2013 til 2016 er negativ. Dette kan indikere at arbeidsledigheten i kommunen har en stigende tendens, og har «bitt seg fast» på et nivå nærmere 5 %. Så langt i 2016 har Aust-Agder nest høyest arbeidsledighet i landet. Utviklingen for landet i 2015-2016 viser tydelig en høyere arbeidsledighet enn den vi har hatt de siste årene.

3. Hovedmålsetning, hovedstrategi og hovedsatsningsområder

Hovedkonklusjonen i årsmeldingen for 2015, budsjett 2016 og økonomiplan 2016-2019 er at kommunen må gjennomføre tiltak som reduserer kommunens ordinære driftsutgifter med *inntil kr 9-10 mill.* de neste 4 årene, for å kunne ha en balansert kommuneøkonomi. Dette samtidig som kommunen innfører eiendomsskatt fra 2017. Kommunestyret har i junimøtet 2016 vedtatt å innføre eiendomsskatt fra 2017, og arbeidet med gjennomføringen er iverksatt.

Kommunen har p.t. ingen frie fondsreserver, og må dekke inn underskudd fra 2013, 2014 og 2015 på samlet om lag 4,85 mill. kroner i 2016 og 2017. Kommunen er kommet på ROBEK-lista våren 2016 som følge av at underskuddet på om lag kr. 1,2 mill. fra 2013 ikke ble dekt inn i 2015.

Etter rådmannens vurdering vil gjennomføring av vedtatt hovedstrategi og det å få kommunen ut av Robek-lista være en svært krevende jobb, vurdert opp mot de mange omstillings- og nedstyringstiltakene som kommunen alt har gjennomført de siste årene.

Hovedmålsetning

Med utgangspunkt i vedtatt kommuneplan er det lagt opp til følgende hovedmålsetning for kommunen

- Attraktiv bokommune med Østre Agder som arbeidsplassregion
- En befolkningsutvikling tilnærmet lik landet

Hovedspørsmålet i denne sammenhengen blir «Hva er riktig strategi i handlingsplanen for å nå disse målene?»

Hovedstrategi

I tråd med det vedtak kommunestyret gjorde i desember 2015 ved valg av “*utviklingsalternativet*” som hovedstrategi, vil det i handlingsplanen for 2017-2020 være å videreføre denne strategien.

Utviklingsalternativet satser på et svært høyt kommunalt investeringsnivå innenfor prioriterte områder med fortsatt et sterkt fokus på et stramt og effektivt driftsopplegg. Dette alternativet vil medføre innføring av eiendomsskatt for å dekke økte kapitalkostnader ved store låneopptak til et høyt investeringsnivå. Kommunestyret har lagt til grunn at dette alternativet vil i større grad ha i seg muligheten til å nå kommunens hovedmålsetning.

Det at kommunen nå er ført opp på Robek-lista er svært alvorlig, og viser at kommunens økonomi de siste årene har vært i ubalanse, med et større forbruk enn inntektene tilsier.

Det legges opp til følgende ***hovedstrategi*** for perioden 2017-2020:

- Tilpasse driftsnivået til det ordinære inntektsnivået *uten* eiendomsskatt. Det betyr å redusere netto driftsutgifter med om lag 9-10 mill. kroner i perioden 2017-2020.

- Gjennomføre et svært høyt og ekspansivt investeringsnivå på brutto om lag 550 mill. kroner i perioden 2017-2020 innenfor prioriterte områder hvor økte kapitalutgifter og eventuelle økte driftsutgifter finansieres med eiendomsskatt.
- Innføre eiendomsskatt fra 2017 med 2 o/oo; om lag 11-12 mill. kroner i 2017 og 2018 og med 4 o/oo; om lag 22-23 mill. kroner fra 2019.
- Bygge opp en økonomisk buffer på 4 mill. kroner *pr. år* fra 2017, samt et utviklingsfond over tid, slik at samlet avsetning i perioden 2017-2020 gir kommunen nødvendig økonomisk handlingsrom. Denne fondsavsetning finansiere både ved effektivisering av driften og fra eiendomsskatt.
- Kommunen skal være ut av Robek-lista senest våren 2018. Det legges til grunn at underskuddene fra 2013-2015 på totalt kr. 4,85 mill. dekkes inn ved bruk av eiendomsskatt i 2017, isteden for avsetning til utviklingsfond.

Hovedsatsningsområder

I tråd med tidligere vedtatt handlingsplan og økonomiplan for 2016-2019 legges det til grunn følgende hovedsatsningsområder for perioden 2017-2020:

- Bygging av nytt idrettsanlegg, nærmiljøanlegg og infrastruktur i forbindelse med at fylkeskommunen bygger ny videregående skole ved Mjåvann (forventninger fra fylkeskommunen om at kommunen bygger og leier ut til fylkeskommunen). Ferdigstillelse 01.08.2020.
- Bygging av ny og fremtidsrettet barneskole i sentrum med infrastruktur. Ferdigstillelse 01.08.2020.
- Bygging av ny og fremtidsrettet barnehage i sentrum som erstatning for 2-3 uegnede barnehagebygg i sentrum, samt for utvidet volum. Ferdigstillelse 01.08.2021.
- Nærings- og bo utviklingsprosjekter som følge av bygging av ny E 18 Tvedestrand – Arendal. Utbygging av attraktive næringsområder, boligområder og infrastruktur.
- Oppfølging av Byløftsprosjekter som Hovedgata/Hulgata og Møllerbekken. Utvikling av rådhuset og havneområdet bør vurderes etter 2020.
- Bygging av inntil 8 boliger for utviklingshemmede samlokalisert i sentrum. Ferdigstillelse 01.10.2020.
- Brannsikring utvendig av Dypvåg og Holt kirker i 2018 og 2020.
- Eventuelt kjøp av bygning og tomt for gamle videregående skole ved Lyngmyr i 2020.

I forhold til tidligere vedtatt fremdriftsplan er de store investeringene nå justert med 1 år, fra høsten 2019 til høsten 2020. Dette som m.a. følge av ny videregående skole skal være ferdig 01.08.2020 isteden for 01.08.2019. Det at kommunen også har kommet på Robek-lista tilsier også en slik endring. For barnehageutbyggingen er fremdriftsplanen nå justert med 2 år, fra høsten 2019 til høsten 2021. De tre siste satsningsområdene er lagt inn som følge av avdekket behov i budsjettprosessen høsten 2016.

4. KOMMUNALT UTGIFTSNIVÅ OG KOSTRA-SAMMENLIGNINGER

Sammenligninger

I Kommunal Rapport i mai 2013 kom det også frem at Tvedestrand kommune er blant de mest fattige kommunene i Norge (nr. 6). I tillegg kan det opplyses at Tvedestrand kommune frem til 2014 har vært blant de mest produktive kommunene i Norge. Etter rådmannens vurdering gir dette et rimelig korrekt bilde av kommunens status i forhold til resten av kommune-Norge. De to siste årene har dette bildet endret seg noe ved kommunen ikke lenger ligger blant de mest produktive kommunene. Kommunal Rapport sitt kommunebarometer for 2014 viser at Tvedestrand kommune oppnår best samlet skåring av alle kommunene i Aust-Agder og ligger på en 109 plass samlet på landsbasis. I 2015 ligger Tvedestrand kommune på en 3 plass på dette barometer i Aust-Agder.

Med utgangspunkt i Plan for tidlig innsats har kommunen hatt en strategi og målsetning om å jobbe på slik måte, at en setter inn ressursene og tiltakene *tidlig*, for på sikt å hindre langsiktige, uheldige, virkninger for samfunnet Tvedestrand og det enkelte menneske. Denne måten å arbeide på vil i mange tilfeller kreve “pukkelutgifter” en viss periode. Dette er en utfordring vurdert opp mot kommunens samlede økonomiske ressurser etter rådmannens vurdering.

Etter rådmannens vurdering ser en nå på noen områder forbedringer i perioden 2013-2014 på ressursbruken til kommunen som følge av denne strategien. I 2015 viser utvikling innenfor de to største tjenesteområdene; grunnskole og omsorg, at ressursbruken økes, og at kommunen bruker stadig mer på disse to områdene enn sammenlignbare kommuner. Iverksetting av ulike omstillingsprosjekter de siste årene viser at kommunen er på «rett vei» på flere av tjenesteområdene, men at det ligger utfordringer i å hente ut effektiviseringsgevinster på flere av tjenesteområdene.

KOSTRA-tall 2015 – Sammenligning

Det legges til grunn KOSTRA-tall for 2015 for de viktigste tjenesteområdene til kommunen i den politiske prioriteringsdebatten som skal gjennomføres, nå i september 2016.

Begrepsdefinisjoner:

- Begrepet *netto driftsutgifter* betyr brutto utgifter med fratrukk av de inntekter som er knyttet til tjenesten (f.eks. brukerbetaling, gebyrer o.l.)
- Begrepet *korrigerte brutto driftsutgifter* betyr brutto utgifter for den produksjonen av kommunale tjenester som er utført med egne ansatte, og ikke kjøpt fra andre. F.eks. betyr det innenfor barnehagesektoren brutto driftsutgifter i kommunale barnehager, ikke private.

Rådmannen vil presisere at KOSTRA-tall gir en *indikator* for hvor kommunen ligger i forhold til sammenlignbare kommuner, gjennomsnittet i Aust-Agder og landet. Disse vurderingene må vurderes ut fra lokale forhold samt hva m.a. kommunen får i utgiftsutjevning gjennom inntektssystemet. Denne analysen gir dermed grunnlag for å stille spørsmål og gjøre nærmere analyser av tjenesteområdet. Analysene og vurderingene gir også et grunnlag for å gjøre eventuelle endringer i tjenestene, og se nærmere på hvorledes de utføres og organiseres.

Det er lagt opp at følgende hovedtjenesteområder blir gjennomgått med utgangspunkt i KOSTRA-tall for 2015 og utvikling for kommunen for perioden 2013-2015:

Grunnskole

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvede- strand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	2014		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor, pr. innbygger 6-15 år	Prioritering	104 498	112 797	115 143	107 042	104 665	102 394
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, prosent	Dekningsgrad	8,7	9,5	10,1	8,3	9,2	7,9
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskolesektor pr. elev	Produktivitet/ enhetskostnad	117 198	124 236	130 043	119 682	114 517	115 559

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 5,8 mill. mer* på grunnskolen i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 7,4 mill. mer* (netto driftsutgifter). Andel elever som får spesialundervisning er stigende og noe høyere enn KOSTRA-gruppe 10, Aust-Agder og landet.

Barnehage

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvede- strand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	2014		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter pr. innbygger 1-5 år i kroner, barnehager	Prioritering	105 212	121 170	125 312	126 397	133 853	131 858
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	Dekningsgrad	92,9	95,5	95,0	88,7	91,0	90,4
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner pr. barn i kommunal barnehage	Produktivitet/ enhetskostnad	147 620	161 234	164 534	175 352	181 829	181 752

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,4 mill. mindre* på barnehage i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,2 mill. mindre* (netto driftsutgifter). Kommunen har en høyere andel barn 1-5 år som har barnehageplass enn både KOSTRA-gruppe 10, Aust-Agder og landet (det betyr god barnehagedekning).

Kommunehelsetjeneste (lege, fysioterapi, helsestasjon, jordmor, kommuneoverlege, turnuslege)

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvede- strand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	2014		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	Prioritering	2 235	2 490	2 410	2 271	2 210	2 347

Legeårsverk pr. 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	Dekningsgrad	13,2	13,9	13,3	10,3	10,3	10,5
Fysioterapiårsverk pr. 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	Dekningsgrad	14,3	12,1	12,1	9,0	8,8	9,0
Brutto driftsutgifter pr. innbygger 0-5 år helsestasjon og skolehelsetjeneste	Produktivitet/ enhetskostnad	10 095	10 856	14 465	9 315	9 105	8 560

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,8 mill. mer* på kommunehelsetjeneste i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,2 mill. mer* (netto driftsutgifter pr. innbygger). Kommunen har samlet sett god lege og fysioterapidekning.

Pleie- og omsorgstjenester (eldreomsorg, psykiatri, utviklingshemmede, rus, dagsenter m.m.)

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Endelig tall for 2015			
		Tvedestrand 2013	Tvedestrand 2014	Tvedestrand	Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten	Prioritering	17 248	18 885	19 384	17 495	15 938	15 904
Netto driftsutgifter pr. innbygger 80 år og over, pleie- og omsorgstjenesten	Prioritering	321 563	366 080	383 470	357 662	389 168	376 869
Netto driftsutgifter pr. innbygger 67 år og over, pleie- og omsorgstjenesten	Prioritering	104 299	109 930	109 976	108 578	106 384	111 348
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	Dekningsgrad	100,0	100,0	100,0	92,8	99,0	95,0
Plasser i institusjon i prosent av mottakere av pleie- og omsorgstjenester	Prioritering	11,3	11,2	11,0	16,4	15,5	17,8
Korrigerede brutto driftsutgifter pr. mottaker av hjemmetjenester (kroner)	Produktivitet/ enhetskostnad	173 680	182 116	181 926	261 314	210 627	236 939
Korrigerede brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	Produktivitet/ enhetskostnad	979 980	1 064 110	1 014 480	1 007 143	1 031 850	1 067 592

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 11,3 mill. mer* på pleie- og omsorgstjenester i 2015 (netto driftsutgifter *pr. innbygger*). Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 20,7 mill. mer* (netto driftsutgifter *pr. innbygger*).

Tas det utgangspunkt i *pr. innbygger 67 år og over* bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,4 mill. mer* enn KOSTRA-gruppe 10 og *inntil ca. kr. 3,8 mill. mer* enn kommunene i Aust-Agder.

Tas det utgangspunkt i *pr. innbygger 80 år og over* bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 7,8 mill. mer* enn KOSTRA-gruppe 10 og *inntil ca. kr. 1,7 mill. mindre* enn kommunene i Aust-Agder.

Andel plasser i institusjon er vesentlig lavere enn KOSTRA-gruppe 10, Aust-Agder og landet.

Sosialtjenesten

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	2014		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år	Prioritering	2 667	4 022	3 514	2 636	4 101	3 618
Andel sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	Dekningsgrad	7,0	6,9	6,7	3,9

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,1 mill. mer* på sosialtjenester i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 2,0 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

Barnevernstjenesten

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	2014		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter pr. innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten	Prioritering	8 763	9 451	9 501	9 175	7 793	8 371
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	Dekningsgrad	11,2	12,1	12,9	...	5,8	4,8

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,4 mill. mer* på barnevernstjenester i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 2,3 mill. mer* (netto driftsutgifter).

Administrasjon

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	2014		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kroner pr. innbygger	Prioritering	3 992	4 324	4 329	4 058	4 545	4 021
Lønnsutgifter administrasjon og styring i kroner pr. innbygger	Prioritering	2 268	2 508	2 527	3 117	2 923	2 796

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,6 mill. mer* på administrasjon i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,3 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

For lønnsutgifter til administrasjon og styring bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,5 mill. mindre* enn KOSTRA-gruppe 10 i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 2,3 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

Eiendomsforvaltning

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	Tvedestrand 2014		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i kroner pr. innbygger	Prioritering	3 762	4 130	3 983	3 886	4 515	4 596
Netto driftsutgifter til administrasjonsbygg kroner pr. innbygger	Prioritering	150	151	161	251	417	319

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,6 mill. mer* på eiendomsforvaltning i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,2 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

Kultur

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	Tvedestrand 2014		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner	Prioritering	1 246	1 188	979	1 520	2 035	2 030
Netto driftsutgifter til musikk- og kulturskole pr. innbygger 6-15 år	Prioritering	2 621	2 614	1 999	2 445	1 809	2 175
Netto driftsutgifter til folkebibliotek pr. innbygger	Prioritering	220	211	154	256	281	270

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr 3,2 mill. mindre* på kultur i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 6,3 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

Kirke

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	Tvedestrand 2014		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutgifter for kirke og trossamfunn per innbygger i kroner	Prioritering	643	680	717	596	668	552

Sammenlignet med KOSTRA-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr 0,7 mill. mer* på kirke og trossamfunn i 2015. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,3 mill. mer* (netto driftsutgifter).

Kommunale avgifter

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		Tvedestrand 2014	2015		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Årsgebyr for vannforsyning (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	3 150	2 870	2 870	3 090	3 096	3 377
Årsgebyr for avløpstjenesten (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	4 950	5 280	5 280	3 901	4 974	3 781
Årsgebyr for avfallstjenesten (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	2 760	2 900	2 970	2 437	2 955	2 618
Årsgebyr for feiing og tilsyn (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	300	250	250	414	347	431
Sum årsgebyr		11 160	11 300	11 370	9 842	11 372	10 207

Saksbehandlingstid

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Foreløpige tall for 2015		
		Tvedestrand 2013	2014		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 12 ukers frist (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	37	5	25	...	30	40
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 3 ukers frist (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	16	19	13	15	14	18
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, vedtatt reguleringsplaner private (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	280	290	320	...	204	234
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, kartforretning (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	30	30	20	...	43	51

Hovedstrategi for kommunalt utgiftsnivå

Det legges fortsatt til grunn samme hovedstrategi for kommunalt utgiftsnivå i handlingsplanperioden som i de sist vedtatte planene:

Kommunens utgiftsnivå skal på sikt tilnærmet ligge på nivået for den kommune-gruppen kommunen tilhører (gruppe 10). Sammenligningen skal også vurderes opp mot snittet for kommunene i Aust-Agder.

Målsetningen må til en viss grad korrigeres opp mot de tjenesteområdene kommunen gjennom inntektssystemet får dekt opp høyere utgifter (mer ressurskrevende innbyggere) gjennom tilskuddsdelen til utgiftsutjevningen.

5. Handlingsplanens tiltaksdel

Handlingsplanens tiltaksdel tar utgangspunkt i vedtatt kommuneplan, samfunnsdelen 2011-13, og har satt opp hvilke områder som det skal være fokus på *i perioden 2017 -2020* Tiltaksdelen er bygd opp om «slik gjør vi det» og hvilke «grep» som er viktige å gjennomføre i planperioden 2017-2020. De alle fleste av tiltakene er gjennomført eller i ferd med å bli gjennomført. Noen er også «gått ut på dato».

Det vises derfor til vedtatt Kommuneplan for 2011-2023 som ligger på kommunens nettside for nærmere oversikt over tiltakene innenfor følgende tema:

Slik gjør vi det - Prioritering av tiltak

- Punkt 7.4. Forebygging
- Punkt 8.4. Forebygging – Kompetanseperspektiv
- Punkt 9.4. Forebygging – Kommunal bygningsmasse
- Punkt 10.4. Barnehage som sentrale byggesteiner for gode levekår
- Punkt 11.4. Skolene som sentrale byggesteiner for gode levekår
- Punkt 12.4. Likestilling i et levekårsperspektiv
- Punkt 13.4. Samhandlingsreformen
- Punkt 14.4. Omdømme og stedsutvikling
- Punkt 15.4. Kystsonen som bærebjelke for utvikling og rekreasjon
- Punkt 16.4. Lokale klima-, energi- og miljøtiltak
- Punkt 17.4. Sunn kommunal økonomi

Videreutvikling av kommunen Tvedestrand – Hvilke grep er viktige i planperioden

- Punkt 6.2. Kommunal utbyggingspolitikk
- Punkt 6.3. Samferdselsutvikling
- Punkt 6.4. Kulturell utvikling
- Punkt 6.5. Varehandel og service
- Punkt 6.6. Arbeidsplassutvikling
- Punkt 6.7. Kommunens forhold til omverdenen
- Punkt 6.8. Universell utforming
- Punkt 6.9. Samfunnsberedskap